

Kunskap på burk

**Slutrapport från ledningsgruppen av projektet
Distansstött lärande för lokala kunskapsbehov
1999-2001.**

Innehåll

1. Projektets mål och effekter	3
2. Projektets genomförande	10
3. Resultatspridning och publikationer	15
4. Ekonomisk redovisning	18
5. Bilageförteckning	19

1. PROJEKTETS MÅL OCH EFFEKTER

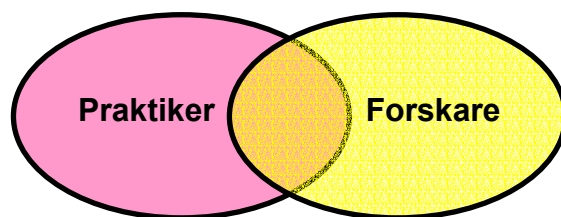
Projektet Distanstött lärande för lokala kunskapsbehov (DLK) fas 2 genomfördes 1999-2001 i samverkan mellan Landsorganisationen (LO) och Linköpings universitet (LiU). Projektet har baserats på en folkbildningsgrund och präglats av en bred och öppen ansats. Syftet har varit att pröva och utveckla vuxen- och distanspedagogiska arbetssätt och därvid stimulera till och möjliggöra utveckling av IT-användning inom den fackliga arbetarrörelsen på ett brett och framåtsyftande sätt.

DLK-projektet baserades på en bred ansats och samtliga LO-förbund bjöds in att delta i utvecklingsarbetet utifrån varje förbunds specifika förutsättningar och villkor. Detta medförde att förbunden deltog i olika omfattning och hade olika grad av projektengagemang. Förbunden sökte med ett *ned-i-från-och-upp*-perspektiv formulera lokala lär-, kunskaps-, utvecklings- och förändringsbehov samt finna former för stöd i formulerandet och tillgodoseendet av dessa behov, ett stöd som i betydande utsträckning vilar på modern informationsteknik.

Projektorganisationen har utformats för att utgöra ett övergripande stöd i pedagogiskt, tekniskt och administrativt avseende för dessa förbundsvisa utvecklingsstrategier samt för att utöva stimulans och utveckla gemensam förståelse genom utbildning, utvärdering, erfarenhetsutbyte, forskning och dokumentation för sådant lokalt lärande med distansstöd.

De viktigaste kunskapsbidragen

1. Nätverken. Under åren i projektet har ett par delvis överlappande nätverk utvecklats, vilka även har internationella kopplingar.

Ett stort antal praktiker från olika verksamheter och med stor geografisk spridning har varit aktiva i projektet. Av LOs 18 medlemsförbund anslöt sig 17 till projektet. Dessutom anslöt sig två LO-distrikt på grund av stort eget intresse. Nya värdefulla kontakter och verksamheter har utvecklats inom och mellan deltagande fackliga organisationer och folkhögskolor, både inom och utanför projektets ramar.

Professor Yrjö Engeström på DLK-konferensen e-mancipatory learning.

De medverkande forskarna och pedagogerna ifrån två olika institutioner och kulturer har utvecklat ett gränsöverskridande samarbete. Genom projektets konferens *e-mancipatory learning* har internationella kontakter med världsledande forskare etablerats.

Det nätverk som rymmer både praktiker och forskare är det som har varit svårast att etablera. Medan pedagoger respektive tekniker relativt snabbt fann varandra har övergripande gemensamma perspektiv och ömsesidig respekt och förståelse varit svårare att uppnå. Denna friktionsfyllda väg har väckt många intressanta frågeställningar, och resultatet blev mycket fruktbart. Ett flertal sidospår med samverkan praktiker-forskare har identifierats som en effekt av DLK, och en rad intressanta forsknings- och utvecklingsfrågor är väckta som berörda parter önskar arbeta vidare med tillsammans.

*Anders Svedjevik, Rönnskärsverken Skellefteå, Metall:
- Åren med DLK har varit oerhört lärorika, roliga och intressanta. Jag hoppas få tid att göra en ordentlig utvärdering. Det bästa har kanske varit alla människor, det enorma kontaktnät som DLK innebär.*

Se vidare:

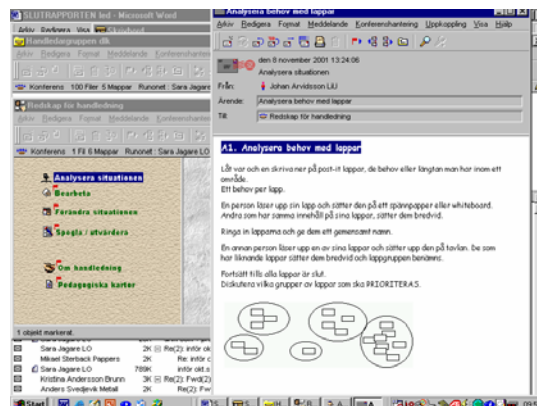
- Bilaga 1: Fackförbundens avsiktsförklaringar
- e-mancipatory Learning – Scientific Theory and Trade Union Vision: conference program and presentations
- Power Issues and User Involvement in Participatory Design – ethical dilemmas in information system development, Niklas Hallberg, Sofie Pilemalm, Toomas Timpka
- Problem och forskningsfrågor i ömsesidig påverkan och utveckling – reflexioner kring uppdragsforskning om lokalt facklig lärande, Susanne Köpsén

2. Vardagslärande. När det gäller synen på lärande – vad lärande är och när och hur det sker – så har en betydande perspektivutveckling skett ifrån samhällsdiskursen ”lärande är lika med formell utbildning” till insikten om att lärande är ständigt pågående processer i allt mänskligt liv, och att omgivande strukturer både kan hindra och underlätta individens lärande, liksom individens syn på sig själv och sin omgivning. Genom praktisk erfarenhet har många förbundsaktörer liksom medverkande folkhögskolelärare tillägnat sig kunskap om olika metoder som stödjer och synliggör vardagslärande.

*Claes "Sesam" Samuelsson, Swedish Meats Linköping,
Livsmedelsarbetareförbundet:
-DLK är bra för att man lätt kan få idéer och erfarenheter från andra om frågor som hur man ställer sig till sådant som lördagsschema och treskiift. Man kan få veta hur andra klubbar löst samma sak. Man sparar ju tid genom att sköta det så här. För en nystartad klubb med låg kunskapsnivå kan DLK vara helt "outstanding".*

3. Formulering av behov är en svår process. Inom förbunden har lokala, ofta arbetsplatsanknutna, projektgrupper formulerat lokala lär-, kunskaps-, utvecklings- och förändringsbehov. Denna process var svårare än vad projektledningen förutsåg och krävde mer stöd och tid än planerat. Deltagarna saknade i stor utsträckning redskap och vana att se på sig själva och sin egen verksamhet i termer av lärande och lärbehov. I strävan att låta projektet vila på folkbildningsmässig grund och ett tydligt ned-i-från-och-upp-perspektiv gavs inledningsvis för lite stöd, då förväntningarna var att deltagarna i detta fria och frivilliga kunskapssökande lättare skulle finna vägen på egen hand. I arbetet med att formulera lokala behov och olika sätt att tillmötesgå dessa har vuxenpedagogiska metoder som stödjer denna process utvecklats och prövats i både när- och distansmöten.

I FirstClass har projektet samlat olika metoder för att analysera, bearbeta, förändra och utvärdera verksamhet. Dessa är även utgivna i pappersformat.

Se vidare:

- Lokala aktörers syn på och erfarenheter av DLK-projektet – rapport från deltagarstudien, Susanne Köpsén
- Handleda, metodkort och pedagogiska kartor för att lära tillsammans, Johan Arvidsson
- Bilaga 2: Sammanfattning av lokala behov

4. Gemensamt IT-stöd möjligt. En prototyp av ett IT-baserat kunskapsstöd för lokalt fackligt lärande har utvecklats av en grupp forskare och praktiker genom en ansats som kallas Deltagande Design (eng *Participatory Design*) vilken bygger på ett aktivt deltagande av praktiker/användare som tillsammans med systemutvecklare skapar en design/beskrivning av systemet. Denna prototyp har rönt uppmärksamhet och intresse inom fackföreningsrörelsen. Prototypen åskådliggör en mötesplats och kunskapskälla för 225 000 förtroendevalda och några tusen anställda inom fackföreningsrörelsen. Möjligheterna att implementera valda delar av prototypen diskuteras för närvarande. Forsknings- och utvecklingsarbetet med prototypen har resulterat i kunskap kring användarstyrd systemutveckling för stora, ideella organisationer som publicerats i en rad vetenskapliga artiklar.

Gunn Bredstedt, LO-facken i Linköping och deltagare i Designgruppen: –Jag som lokalt arbetsplatsombud ska iväg på en förhandling. Då ska jag kunna gå till systemet och få tillgång kunskap, ställa en fråga och få svar. Jag ska också kunna få svar direkt från avdelningen.

Se vidare:

- From Utopia to DLK – Management of External Voices in Large Participatory Design Projects, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

- Organisational Policy and Shop-floor Requests in Design - Visualisation of the Argumentation behind an Information System for the Swedish Trade Union Movement, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka
- Quality Function Deployment (QFD) extended Future Workshop: An Approach for Effective and Enjoyable User Participation, Niklas Hallberg, Sofie Pilemalm, Sara Jägare, Magnus Irestig, Toomas Timpka
- Bilaga 3. Systemskiss
- <http://www.ida.liu.se/~lener/prototype/content.html>

5. Mötets betydelse. Att ha möjligheten att mötas både i verkligheten och i den virtuella världen har visat sig ha mycket stor betydelse för fackligt förtroendevalda. I det fysiska mötet lär man känna varandra vilket en förutsättning för att senare mötas på nätet. Det är sedan i det nätburna mötet med andra som många upplever att de växer. De söker inte kunskap på egen hand, isolerade framför datorn, utan knyter kontakter och utbyter erfarenheter med andra livs levande människor i liknande situationer. Det distansstödda lärandet i den form som det har utvecklats i projektet har överbyggt avstånd och medfört närhet i det virtuella.

Se vidare:

Kan vi mötas utan att träffas? Internetbaserade konferenssystem som mötesverktyg i facklig verksamhet – en fallstudie, C-opsats skriven av Elisabet Dalbark och Sofia Rydin, Linköpings universitet. Handledare: Niklas Hallberg

6. Teknik svår att erövra. En viktig erfarenhet är att tillgång till dator inte per automatik innebär förmåga att använda datorn. Få LO-medlemmar har tillgång till datorer i arbetet, och har inte den vägen introducerats i dator- och Internetanvändning. Inom projektet har många timmar lagts ned på att träna datoranvändning. Här ser förbunden vikten av fortsatt arbete, vilket bland annat tagit sig uttryck i satsningen på LOs IT-skola och diskussioner om lokala tvärfackliga lärcentra.

Britta Hedlund, Lantarbetareförbundet:

- Jag var rädd att jag skulle ha sönder något. Men jag har lärt mig mer om datorer nu. Det har blivit mer datoranvändande för både mig och andra tack vare DLK.

7. Akademisk kunskap om praktikers förutsättningar. Fackligt förtroendevaldas villkor för lärande och problemlösande har studerats, både genom deltagande observationer, fallstudier, intervjuer, och enkäter. Vetenskapliga rön har publicerats och är under produktion på detta tema.

Se vidare:

- How do Shop Stewards Perceive their Situation and Tasks? Preliminaries for Support of Union Work, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka
- Problem, lösningar och framtida åtgärder i fackligt arbete - enkätsammanställning enligt Critical Incident Technique, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

8. Skrivsvårigheter. Vid projektstarten insågs inte till fullo vilken stor betydelse avsaknaden av skrivvana hos majoriteten av projektdeltagarna skulle komma att få för projektets utveckling. Många LO-medlemmar skriver själva mycket sparsamt både i arbets- och privatliv. Däremot är den muntliga kulturen stark, och många förtroendevalda kan vittna om att de fått sina arbetskamraters förtroende att företräda dem eftersom de är duktiga på att argumentera.

När det gäller Internet och de resurser som är tillgängliga där är fortfarande textbaserad kommunikation och information dominerande. Detta innebär i praktiken en tröskel för aktivt IT-användande hos stora grupper i samhället. En väl utvecklad skriv- och läsförmåga är mycket viktiga färdigheter för alla medborgare i det demokratiska samhället, och det långsiktiga målet måste vara att alla bekvämt ska kunna uttrycka sig i tal såväl som skrift. Men på väg mot detta långsiktiga mål är det viktigt att teknik utvecklas för tal- och bildbaserad kommunikation och informationsspridning. Viktiga erfarenheter på detta område är att;

- den textbaserade kommunikationen måste ske i en trygg och uppmuntrande miljö som tillåter den skrivovane att successivt utveckla sin förmåga att kommunicera skriftligt.
- tal- och bildbaserad kommunikation behöver få större utrymme i samhällets IT-användning.

Ett resultat av projektet är att fackförbunden och LO nu har egna erfarenheter av att skapa skrivstimulerande elektroniska miljöer. Några förbund har även fått erfarenhet av talbaserad teknik för mötesverksamhet och som dikteringsverktyg .

Nils-Erik Andersson, Värö bruk, Pappers:

- Skrivandet är nog knuten för många, att våga skriva. Det är värre att uttrycka sig i skrift. Det står ju kvar där om en vecka. Man kan ju annars göra ett muntligt inlägg och ta tillbaka det.

Irith Blum, mentor, Örenäs folkhögskola:

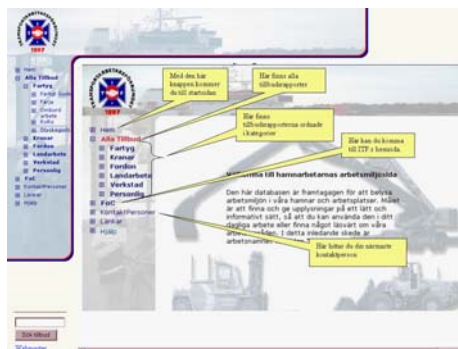
–Ska jag våga lämna ut mig så naket som jag faktiskt gör vid datorn då måste jag känna mig trygg. Det märks tydligt när vi har små ikoner där bara några få har tillträde. Där vågar man och där har man också lovat att inte hacka på varandra och att alltid svara.

Se vidare:

- e-möte – översikt av konferenssystem för möten och samtal, Sara Jägare, Niklas Hallberg, Henrik Eriksson, Stefan Lauffs
- Kan vi mötas utan att träffas? Internetbaserade konferenssystem som mötesverktyg i facklig verksamhet – en fallstudie, C- uppsats skriven av Elisabet Dalbark och Sofia Rydin, Linköpings universitet. Handledare: Niklas Hallberg
- Netikett – handledning för att stödja lärande i virtuell miljö, Kristina Anderssons
- Bilaga 4: Teknikutvärderingar mm

9. Tekniker testade. Projektets huvudsakliga IT-användning bygger på befintlig och beprövad teknik. Merparten av förbunden har huvudsakligen använt sig av FirstClass på RunoNet, den gemensamma kommunikationsplattformen i projektet. I FirstClass systemet har det funnits projektgemensamma utrymmen för informations spridning, erfarenhetsutbyte och support, samt förbundsegna utrymmen som respektive förbund ”möblerat” efter egna behov. Men projektet har även studerat och utvärderat olika typer av teknikstöd (webbenkäter, e-möten, utbildningsplattformar mm) vilket har resulterat i kunskaper om vilka typer av befintliga tekniker som kan stödja facklig verksamhet. Egna databaslösningar har utvecklats. Viss skarp systemutveckling har även genomförts, till exempel *Mandolin – ett system för att rädda liv*. I samverkan med andra har olika typer av datorstödda utbildningar prövats.

Hamnarbetarna inom Transportarbetareförbundet vill skapa en bättre arbetsmiljö genom Mandolin.

Se vidare:

- Bilaga 5: FC-karta juni 2000
- Bilaga 4: Teknikutvärderingar mm

10. Utveckling av LOs och fackförbundens organisation

För LOs fackliga utbildning har projektet haft betydelse för och starkt influerat

- synen på lärande
- perspektivförskjutningar när det gäller lärar/handledarrollen
- teknikutveckling
- strategiska överväganden när det gäller centrala resursers användning för stöd till lokal verksamhet.

LO-företrädare diskuterar livet efter DLK på Runöskolan.

Fackförbundens studieansvariga bjuds nu in till seminarier kring lärande i samarbete med Linköpings universitet. En begynnande diskussion bland lärarna på LO-anknutna skolor berör den fackliga utbildningens framtida uppgift och inriktning. Diskussionen kring de centrala utbildningsfunktionernas roll för att stödja lokalt fackligt lärande kommer att utvecklas vidare. Seminarier med temat DLK-erfarenheter planeras att genomföras på skolorna under hösten. Ett projekt pågår där LOs enhet för facklig utbildning tillsammans med ABF utvecklar lokalt fackligt lärande.

Facklig användning av nya IT-verktyg framtagna i DLK-projektet, som tex Attityd och Platon, prövas och utvecklas. En preparandkurs i samhälls- och företagsekonomi är under

utveckling. Den kommer att vara helt nätbaserad och utvecklas metodologiskt-pedagogiskt av LO-skolornas egna lärare i samverkan med ett IT-företag.

För deltagande fackförbund har projektet gett underlag för strategiska beslut kring utbildning och IT-investeringar.

Se vidare:

Framtid – om facket, IT och lärande

*Elektrikerförbundet
tänker gå vidare och
använda DLK-metoder i
flera avdelningar.*

Genusperspektivet

Andelen män respektive kvinnor från fackförbunden som har deltagit i projektet följer ett välkänt och etablerat mönster inom LO-förbunden. Det innebär att andelen män som är aktiva är högre än andelen män av det totala medlemsantalet i respektive förbund. Omvänt innebär det alltså att andelen kvinnliga medlemmar är större än andelen fackligt aktiva kvinnor. Detta är fallet inom samtliga LO-förbund (även om vi har sett dramatiska förändringar under 90-talet), vilket avspeglas i projektdeltagandet. Ett förbund (Pappers) avviker ifrån mönstret och har en procentuellt högre andel kvinnliga DLK-deltagare än andel kvinnliga medlemmar. Noteras bör dock att underlaget är för litet för att statistiskt säkra slutsatser ska kunna dras gällande förbundsgrupperna. Viss forskning pekar på att kvinnor är mer aktiva i vissa elektroniska miljöer än män. Inom projektets ramar har det inte funnits möjlighet att studera denna intressanta fråga närmare.

Se vidare:

Bilaga 6: Kön fördelning

2. PROJEKTETS GENOMFÖRANDE

Projektet har haft deltagare ifrån LO, 17 LO-förbund, Runö, Brunnsvik, Medlefors samt Örenäs folkhögskolor, MDA-gruppen vid Institutionen för Datavetenskap och Vuxenutbildarcentrum vid Institutionen för Beteendevetenskap vid Linköpings universitet.

Projektorganisation

Projektet har varit organiserat i en rad olika grupper, grupperingar och roller:

Ledningsgruppen Projektet har letts av en ledningsgrupp vars ordförande var LO:s IT-ombudsman. Gruppen fanns i två former, dels en operativ och dels en strategisk. I ledningsgruppen ingick såväl tekniska som pedagogiska experter från LO och från Linköpings universitet. En projektledare har arbetat i projektet med ansvar för övergripande projektsamordning. Ledningsgruppen har träffats ungefär en gång i månaden.

Teknikutvecklingsgruppen Projektets teknikutvecklingsgrupp ansvarade för teknikutveckling, support och underhåll. Gruppen träffades regelbundet, ungefär varannan månad. Däremellan arbetade gruppens medlemmar aktivt för att identifiera, utveckla och utvärdera teknik i projektet. Förutom översyn av FirstClass-systemet har gruppen främst utvärderat tal- och bildburen teknik för kommunikation. Gruppen bestod av tekniska experter ifrån Runöskolan, LO och Linköpings universitet, projektledare och pedagoger. Till gruppen underställdes en supportgrupp på Runöskolan som givit teknisk support och skött administrationen av använd teknik i projektet.

Se vidare:

Bilaga: 3 Teknikutvärderingar mm

Pedagoggruppen Till projektet knöts sex erfarna fackliga utbildare från fyra folkhögskolor med LO-relaterat huvudmannaskap; Runö, Brunnsvik, Örenäs och Medlefors. De fackliga utbildarna fungerade som mentorer för förbundens handledare med uppgift att vara rådgivande samtalspartners och stimulera samt problematisera förbundsdialogerna. Tillsammans med tre vuxenpedagoger med folkbildningsbakgrund från Vuxenutbildarcentrum vid Linköpings universitet utgjorde de projektets

pedagoggrupp, med uppgift att i samråd med projektledningen planera, genomföra och utvärdera innehåll i och utformning av handledarutbildning, storseminarier och workshops utifrån projektets syften och mål. Inom pedagoggruppen fungerade universitetspedagogerna också som utbildare och samtalspartners för mentorerna.

Designgruppen I Designgruppen utformade fackliga företrädare tillsammans med forskare/systemutvecklare en prototyp av ett IT-baserat datorstöd för lokala fackliga företrädares lärande. Arbetet baserades på resultatet från studier av lokala fackliga företrädares förutsättningar och behov. Utifrån dessa förutsättningar och behov identifierades IT-lösningar, som visualiserades i form av en prototyp. Utformningen av prototypen inspirerades delvis av de erfarenheter som erhöles i Teknikutvecklingsgruppen. Till grund för utvecklingsarbetet låg metoden Action Design, vilken baseras på principerna för deltagande design. Gruppens arbete leddes av forskare från MDA-gruppen vid Linköpings universitet.

Lokala projektgrupper Inom varje fackförbund bildades ett valfritt antal lokala projekt, oftast arbetsplatsanknutna, som formulerade sina egna kunskaps-, informations-, utvecklings- eller förändringsbehov. Projekten hade olika syften och omfattning, och pågick under varierande tidsrymder – en del pågår ännu.

Se vidare:

- Bilaga 7: Förbundens kontaktpersoner och lokala projekt
- Bilaga 2: Sammanfattning av lokala behov
- www.dlk.runo.se/projekt och klicka på "projektdatabas"

Lokala kontaktpersoner För varje lokalt projekt utsågs en lokal kontaktperson som inbjöds till projektets seminarier, vilka genomfördes vid fem tillfällen på Runöskolan. Där erbjöds utbildning, erfarenhetsutbyte och inspiration. De lokala kontaktpersonerna fungerade som kunskapsbärare och informatörer mellan lokal och central nivå i projektet.

Centrala handledare Deltagande förbund/LO-distrikt utsåg en eller flera centrala handledare vars uppgift var att stödja de lokala projekten. Handledarna erbjöds utbildning, erfarenhetsutbyte och mentorsstöd via projektet. De inbjöds till seminarium, utbildning och workshops. Handledarna fanns på central/regional organisationsnivå i förbunden.

Centrala kontaktpersoner Varje förbund utsåg en kontaktperson på förbunds-kontoret som ansvarig för projektet. I några fall var kontaktpersonen även handledare. Kontaktpersonerna inbjöds till strategiska samtal, samt till seminarier och workshops.

Se vidare:

Bilaga 7: Förbundens kontaktpersoner och lokala projekt

Mentorer De sex folkhögskolelärare som medverkat i projektet har fungerat som mentorer för de centrala handledarna. Deras uppgift har varit att vid fysiska träffar och genom distanskontakter (telefon, e-post, FirstClass etc) ge stöd och handledning. De har även gett återkoppling till projektledningen kring utvecklingen av förbundens verksamhet.

*Katarina Köhler, Medlefors folkhögskola, mentor:
– En del är rädda för att kommunicera via IT. Men de märker att de kan bredda och fördjupa demokratin och de som annars är tysta kanske hittar sitt forum nu och kan ta mer plats.*

*Christer Larsson, Medlefors folkhögskola, mentor:
– Vi bär med oss våra bilder av hur en handledare traditionellt ska vara och hur lärande ska gå till och blir lite vilsna i våra roller. Det gäller både oss mentorer och förbundens egna handledare. För mig som mentor och handledare blir det ett rollsökande.*

Se vidare:

Bilaga 8: Projektdeltagare ifrån LO, LiU och folkhögskolorna

Projekträffar

De ovan beskrivna grupperna har träffats och genomfört olika former av verksamhet. Därutöver har projektgemensamma fysiska träffar med olika syften och för olika målgrupper genomförts:

- **uppstartsträffar** för förbunden och projektaktörer från LO, LiU och folkhögskolorna
- **seminarier** för lokala kontaktpersoner, centrala handledare, centrala kontaktpersoner och projektaktörer från LO, LiU och folkhögskolorna.
- **handledarseminarier** för centrala handledare, centrala kontaktpersoner och projektaktörer från LO, LiU och folkhögskolorna
- **workshops** för centrala handledare, centrala kontaktpersoner och projektaktörer ifrån LO, LiU och folkhögskolorna
- **informationsdagar/utbildningar** inom olika teknikområden för intresserade inom och utom projektet
- **strategiska samtal** med centrala kontaktpersoner och projektledning

- **regional träff i Norr- och Västerbotten** för lokala projektdeltagare, centrala handledare, centrala kontaktpersoner och projektaktörer ifrån LO, LiU och folkhögskolorna verksamma i regionen
- **studieresa till England** för centrala handledare, centrala kontaktpersoner och projektaktörer ifrån LO, LiU och folkhögskolorna.
- **internationell konferens** med forskare och praktiker inom och utom projektet.

Niklas Hallberg, LiU, öppnar den internationella konferensen.

Se vidare:

Bilaga 9: Fysiska projekträffar

Utveckling och forskning

Utvecklingsverksamhet MDA MDA-gruppen har ansvarat för och drivit *designgruppen* vars arbete har pågått under tre år. Genom gruppens sammansättning av lokala och centrala fackliga företrädare, forskare, pedagoger och ledningsgrupp har arbetet under ledning av forskarna resulterat i en prototyp och en kravspecifikation som, utgående från den lokale användaren, ger kunskaper, information och kommunikation om hela organisationen, från lokal-, över förbunds- till central LO-nivå. Genom olika metoder (CIT-enkät, Future Workshops etc) har underlag samlats in för bearbetning av gruppen.

Den utvecklade prototypen har förevisats för LO:s styrelse den 8 april 2002.

MDA:s medverkan i *teknikutvecklingsgruppens* arbete har bestått av att pröva och utvärdera nyheter inom IT-området, för att se om dessa kan användas för att underlätta det fackliga arbetet. Resultatet av testerna har givit vägledning inför satsningar på ny teknik inom fackförbunden och LO.

Utvecklingsverksamhet VuxCen Vuxenutbildarcentrum har haft en utvecklingsstödjande funktion i vuxen- och IT-pedagogiskt avseende på alla nivåer inom projektet genom konsultativa, utbildande och utvärderande insatser.

Ett starkt fokus har lagts på det lokala deltagandets förutsättningar och hur dessa förändrats allt efter hand som projektet utvecklats. Genom en successivt anpassad utformning har projektet sökt möta de frågor och problem från ett deltagarperspektiv som kunnat artikuleras, systematiseras och föras vidare i en kontinuerlig deltagarstudie designad som formativ utvärdering.

Ett annat, och med deltagarperspektivet starkt sammanhängande fokus, har lagts på hur en stödjande och stimulerande struktur för öppet och flexibelt lärande i fackliga sammanhang bäst utvecklas genom skilda distanspedagogiska arbetssätt.

Handledning har setts som en central funktion för vilken roll- och strategibeskrivningar samt metoduppsättningar varit viktiga utvecklingsredskap att skriva fram och pröva i projektet samt utveckla genom utbildnings- och seminarieverksamhet samt forskning.

Forskning MDA MDA gruppen har under projektet bedrivit forskning kring olika aspekter av informations-systemsutveckling inom fackliga kontexter. Detta inkluderar; etnografiska studier av fackligt förtroendevaldas situation och vilka behov de har av stöd i sin fackliga verksamhet, aktionsforskning om systemutvecklingsprocesser, utvärderingsstudier av design- och användbarhetskrav på fackliga datorstöd, hur informationssystem skall utformas för att motsvara dessa krav, samt studier av vilken påverkan informationssystem skulle ha för fackliga organisationer. Ett flertal vetenskapliga artiklar har redan publicerats i vetenskapliga tidskrifter och presenterats vid vetenskapliga konferenser. Under den närmsta tiden kommer ytterligare ett antal publikationer att skrivas färdigt och redovisas i olika former av vetenskapliga forum. Detta inkluderar även doktorsavhandlingar.

Sofie Pilemalm disputerar under hösten 2002 med en avhandling som består av studier gjorda inom DLK-projektet.

Forskning VuxCen De forskningsfält som Vuxenutbildarcentrum främst belyst har vuxit fram som fördjupningar av de ovan redovisade deltagar- och anordnarperspektiv som varit centrala för VuxCens utvecklingsarbete i projektet.

Den formativa utvärderingen av det lokala deltagandet i projektet har lett till forskning med etnografisk ansats kring betingelser för, processer i och effekter av lärande i lokala fackliga miljöer sådana de ter sig på individ- och gruppnivå med fackliga klubbstyrelser i fokus. Resultat har publicerats underhand som arbets- och konferensrapporter, och presenteras i höst i internationell tidskrift och som licentiatavhandling.

Handledningsstrategier och -roller har studerats, beskrivits, problematiserats och generaliserats utifrån och med inriktning på såväl förbundens centrala handledares som folkhögskolornas mentorerers perspektiv. Dessutom har mindre texter presenterats i andra ämnen, t ex kring den samverkan mellan forskare och praktiker som DLK-projektet utgör ett intressant exempel på.

Susanne Köpsen berättar om sin studie, vilken presenteras som licentiatavhandling senare under året.

3. RESULTATSPRIDNING OCH PUBLIKATIONER

Hemsida Under projektet har en publik hemsida funnits tillgänglig som informationskälla för den intresserade. Bland annat fanns där en projektdatabas, kalendarium, publikationslistor och övergripande projektbeskrivning. En bit in i projektet anlätades en journalist som besökte olika lokala projekt och projektaktörer som hon beskrev i ord och bild på hemsidan. Syftet var att få och ge en mer levande och personlig skildring av projektet ur olika perspektiv.

Se vidare:

- www.dlk.runo.se
- Godbitar från DLK-projektet

The screenshot shows the DLK website interface. At the top left is the DLK logo, a vertical bar of colored squares. To its right is the slogan "Information när den behövs. Kunskap där den behövs." Below the logo is a vertical menu with links: "DLK", "projekt", "kalender", "reportage", "press", "länktips", "logga in på RunoNet", and "Mandalin färdig att presenteras". The main content area features a "Välkommen till DLK" heading, followed by a paragraph of text about the project's goals. Below this are three main sections: "Facket och IT", "Prototypen" (with a sub-link "idéskiss till ett gemensamt fackligt system"), and "Forskarseminariet". On the right side, there are three small portrait photos of individuals, each with a caption: "DLK-pakar.m", "City Mail: anställda står", and "företagsfack".

Mediakontakter/pressklipp Under projektet har både enskilda kontakter med media och pressträffar genomförts, vilket har resulterat i en del artiklar inom fackförbundspressen. European Trade Union College (ETUCO) har publicerat en artikel om DLK och facklig utbildning i sitt nyhetsbrev Agora som har spridning bland medlemsorganisationerna över hela Europa. Utanför denna krets har det varit svårare att väcka intresse. Västerbottens folkblad, Arbete&IT samt lokal-TV i Linköping har publicerat sig kring projektet. De flesta artiklarna, liksom TV-inspelningen, finns återgivna på hemsidan www.dlk.runo.se

Se vidare:

Bilaga 10: Massmedia

Seminarier och workshops Under 2002 genomför projektets parter flera seminarier och workshops för olika målgrupper med syfte att sprida resultat från projektet. Representanter för DLK har även deltagit i olika former av seminarier och konferenser arrangerade av andra, och även denna verksamhet försätter under 2002.

Se vidare:

Bilaga 11: Seminarier och workshops

Publikationer Projektets publikationer vänder sig dels mot en vetenskaplig publik och dels mot praktiker. I nedanstående förteckning inkluderas publikationer ifrån DLK fas 1 1997-98.

Rapporter och liknande

e-mancipatory Learning: Scientific Theory and Trade Union Visions, conference program and presentations

e-möte – översikt av konferenssystem för möten och samtal, Sara Jägare, Niklas Hallberg, Henrik Eriksson, Stefan Lauffs

e-meetings – survey of e-conference systems for meetings and discussions, Sara Jägare, Niklas Hallberg, Henrik Eriksson, Stefan Lauffs

Facket och IT, IT-stött fackligt utvecklingsarbete – exempelsamling och frågeställningar, Sara Jägare

Fackfolk lär av varandra oberoende av tid och rum – JobbIT&FackliIT, utgiven av LO

Framtid – Facket, IT och lärande, Susanne Bertman, Sara Jägare, Berit Glemhorn, Thomas Hagnefur, Sofie Pilemalm

Godbitar från DLK-projektet, Susanne Bertman

Lokalt och självstyrt lärande i facket – på distans och med stöd av informationsteknik, Susanne Köpsén, Mats Utbult

Med fackliga glasögon, Björn Arnoldhsson

Netikett – handledning för att stödja lärande i virtuell miljö, Kristina Andersson

Vetenskapliga skrifter

Användandet av IT, delrapport 1, Vivian Vimarlund, Sofie Pilemalm, Toomas Timpka

From "the good work" to "the good life": a Perspective on Labor Union Visions Regarding Information Technology, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

From Utopia to DLK – Management of External Voices in Large Participatory Design Projects, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

Handleda, metodkort och pedagogiska kartor för att lära tillsammans, Johan Arvidsson

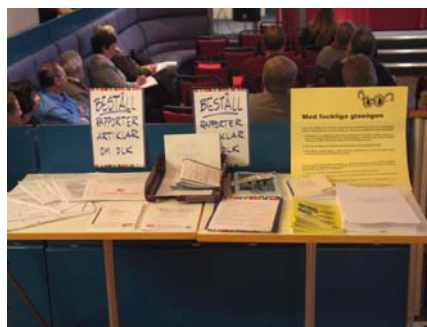
How do Shop Stewards Perceive their Situation and Tasks? Preliminaries for Support of Union Work, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

Kunskapsbildning och spridning inom fackföreningsrörelsen – en samhällsvetenskaplig översikt, Sofie Pilemalm, Toomas Timpka

Local Trade Union Learning – a participatory perspective on a distance education, Susanne Köpsén

Lokala aktörers syn på och erfarenheter av DLK-projektet – rapport från deltagarstudien, Susanne Köpsén

Lokalt och fackligt lärande – ett deltagarperspektiv på distansutbildning, Susanne Köpsén

Organisational Policy and Shop-floor Requests in Design - Visualisation of the Argumentation behind an Information System for the Swedish Trade Union Movement, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

Pedagogisk handledning i IT-stödd distansutbildning, Ulla-Britt Tomberg

Power Issues and User Involvement in Participatory Design – ethical dilemmas in information system development, Niklas Hallberg, Sofie Pilemalm, Toomas Timpka

Preliminär rapport om en kartläggning av användningen av informations- och kommunikationsteknik inom den svenska fackföreningsrörelsen, Lise-Lotte Raunio/Vivian Vimarlund

Problem och forskningsfrågor i ömsesidig påverkan och utveckling – reflexioner kring uppdragsforskning om lokalt facklig lärande, Susanne Köpsén

Problem, lösningar och framtida åtgärder i fackligt arbete - enkätsammanställning enligt Critical Incident Technique, Sofie Pilemalm, Niklas Hallberg, Toomas Timpka

Quality Function Deployment (QFD) extended Future Workshop: An Approach for Effective and Enjoyable User Participation, Niklas Hallberg, Sofie Pilemalm, Sara Jägare, Magnus Irestig, Toomas Timpka

Utvärderingsguide för förbundens projektsäkring i DLK, Stellan Boozon

Studentuppsatser

Att göra vardagen lärorik - om pedagogiskt stöd till organiserat vardagslärande, C-uppsats av Irma Carlsson, Linköpings universitet

FAVESKO – Ett befintligt informationssystem som kan användas för att stödja de förtroendevalda i deras fackliga arbete, C-uppsats skriven av Fredrik Ekström och Laura Turboia, Linköpings universitet. Handledare: Vivian Vimarlund och Sofie Pilemalm

Informationssystem och kommunikation – en studie av fackmedlemmars syn på informationsutbytet mellan förbund och medlem ur ett aktivitetsteoretiskt perspektiv, C-uppsats skriven av Annsofie Andersson och Andreas Wessman, Linköpings universitet. Handledare: Sofie Pilemalm

Informationsteknologi och konsumtion av kommunikation – samhällsekonomiska konsekvenser, magisteruppsats i Nationalekonomi av Kristina Blom, Linköpings universitet

Kan vi mötas utan att träffas? Internetbaserade konferenssystem som mötesverktyg i facklig verksamhet – en fallstudie, C-uppsats skriven av Elisabet Dalbark och Sofia Rydin, Linköpings universitet. Handledare: Niklas Hallberg

LOs användning av IT – ett verktyg för demokrati, Oscar Erlandsson, Mårten Forslund, Ellen Hellstadius, Niklas Kahlmann och Jesper Kling, Handelshögskolan i Stockholm.

4. EKONOMISK REDOVISNING

Beslutet om ekonomiskt stöd från KK-stiftelsen för åren 1999-2001 kom sent under fas 2, avtalet skrevs under den 3 februari 2000. KK-stiftelsen beviljade då 38,7 Mkr att utbetalas efter avtalets undertecknande och vidare efter avgivna delrapporteringar. Medlen utgick till Institutionen för datavetenskap för vidarefördelning till övriga kontoansvariga för projektet.

Tid enligt ovan	Från KK	KK (%)	LiU	Moms	IDA	VuxCen	LO/Runö
Dir. efter avtal	11 000 000	28,4	5 960 700	-476 856	3 129 923	2 353 921	5 039 300
Februari 2000	15 100 000	39,0	5 960 700	-476 856	3 129 923	2 353 921	9 139 300
Februari 2001	8 730 000	22,6	5 960 700	-476 856	3 129 923	2 353 921	2 769 300
Februari 2002	3 870 000	10,0	1 986 900	-158 952	1 043 307	784 641	1 883 100
Summa	38 700 000	100	19 869 000	-1 589 520	10 433 076	7 846 404	18 831 000

För Linköpings universitets del har medlen nästan uteslutande gått till löner, medan LO/Runö stått för flertalet aktiviteter varav de flesta med internat, resekostnader till och från internat, personalkostnader samt kostnader för IT-användning. Projektets egeninsats beräknas uppgå till strax under 50 %.

5. BILAGEFÖRTECKNING

1. Fackförbundens avsiktsförklaringar
2. Sammanfattning av lokala behov
3. Systemskiss
4. Teknikutvärderingar mm
5. FC-karta juni 2000
6. Könsfördelning
7. Förbundens kontaktpersoner och lokala projekt
8. Projektdeltagare ifrån LO, LiU och folkhögskolorna
9. Fysiska projektträffar
10. Massmedia
11. Seminarier och workshops
12. Samtliga publikationer